

Isten hozott itthon, a piros-kék világban

2011. augusztus 16. 11:05 Egres Béla HEOL

PALÓC ÚT | Egyre szélesedő, mindinkább kitaposott út a palócoké. Ez a népcsoport nem köthető járásokhoz, megyékhez, még az országhatárt is feszegeti. Tovább él, és megőrzi mindazt, amit ősei rá hagyományoztak.

Isten hozott itthon, a piros-kék világban, ahol találsz farral épült házakat, hagyományos szőtteseket és bútorokat, láthatsz várrekonstrukciót, ehetsz gancát, laskát vagy, pampuskát, megcsodálhatod a Hunnia csipkét és megtudhatod melyik a fékető segge.

A palócokkal megismerkedni nem csak érdekes, de kötelező is, mert bennük fellelhető mindaz, ami irányt mutathat mai, modern, embert a másik embertől mégis elválasztó korunkban. Ezt az irányt, vagy jó utat megtalálni segít a Palóc Út Egyesület, mely átalakulások után immár Palóc Út Klaszterként igyekszik öregbíteni Palóccorszag hírnevét, s összefogja a palóc kultúra megőrzéséért, megtartásáért tenni akaró egyesületeket. Persze ha már egy széles, újonnan megnyílt útról beszélünk, akkor azon el is kell indulni. Helyezzük hát lábunkat erre az „újracsinált” útra, s látogassunk el néhány helyre, ahol a jó palócok ápolják és természetesen élük is meg is akarják mutatni azokat a hagyományokat, melyeket eleik örökítettek rájuk.

Recsk

Pócs István polgármester büszkén mutatja be a hevesi szakember, Török János irányításával felújított, több mint száz éves épületben működő tájházat, s a megújult berendezést, melynek frissen gyártott, festett darabjai Kovács Szabolcs mezőkövesdi bútorkészítő mester remekei. Ugyanitt csodálhatók meg a Hevesi Házipari Szövetkezet ügyes kezű asszonyainak szőttesei, hímzései, melyek természetesen a palóc díszítőművészet piros-kék színvilágából merítkeznek.

A palócok örökdő keresztje

A Herencsény melletti Gyürki-hegyen áll a palóc falvak küldöttei által 2005-ben felállított, tizenkét méter magas kereszt, melyet a Palócok vigyázó keresztjének neveznek, s ennek a különlegesen színes népcsoportnak az összetartozását jelképezi. Ide zarándokolnak el évről évre a jó palócok Észak-magyarország minden részéből, Hevesből, Nógrádból s a Felvidékről egyaránt. Ezek a zarándokok az elmúlt években csapásokat, majd ösvényeket tapostak a szent anyaföldre, melyek mind e kereszt felé futnak. S nem csak erre tartanak ezek a gyalogutak, hanem a palócok új utakat taposnak egymás felé. Összeköt és eggyé kovácsol e jel. Örökös mindazon emlékek fölött, melyek megmaradtak a nagymamák és az atyák, kézműszelvényeiben és őrt áll az átörökített hagyományok fölött, melyek máig jelentik azt a megfoghatatlan valamit, amit Palócságnak nevezünk.

S mint egy poszt, avagy őrző strázsálkodik e kereszt nem csak ezen rétek fűvébe, erdők avarjába taposott, egy népcsoportot összekötő csapások, de egy még szélesebb út, a Palóc út fölött is. Hisz aki be akarja járni a Palócföldet Egertől egészen a felvidéki Pinc falucskáig, annak ezen a most megújult úton kell elindulnia.

Sirok

Nagy fába vágják a fejszéküket, amikor a siroki vár felújításába fogtak. Az alsó vár, ahol majdan kézművesbemutatókat is tartanak lassacskán megújul, s még több látványosságot újabb attrakciókat kínál majd a három völgy találkozási pontján. Sirokban találkozhat a gasztronómiai csodákra fogékony látogató a Palóc Út gasztronómiai munkacsoportjának vezetőjével, Szoboszlainé Huszár Rozáliával is, aki a Hunor étteremben kínálja a palóc levest vagy a kemencében sült kacsacombot szaggatott gancával.

■ Báder Miklósné: célunk, hogy megőrizzük a palócság tárgyi népművészeti hagyományát

A hevesi háziipar immár egyedülálló

Recsktől Fülekig mindenütt találkozhatunk a Hevesi Népművészeti és Háziipari Szövetkezet gyönyörű termékeivel. Mint Báder Miklósnétól megtudhattuk, ők immár egyedülállóan vannak talpon ebben a műfajban. A szövetkezet célja, hogy biztosítsa a régió, így a palócság tárgyi népművészeti hagyományainak megőrzését, dokumentálását és feldolgozását úgy, hogy ezáltal fennmaradjanak

a sajátos, valóban kézi munkával készülő, egyediséget és minőséget biztosító kézműves mesterségek. Arra is ügyelnek, hogy termékeik folyamatosan igazodjanak a piaci igényekhez és a mindennapok öltözködési és lakberendezési szokásainak is részévé válhassanak.

Kazár

Heves megyét elhagyva a Nógrád megyei Kazár, a Palócföld szíve felé vesszük az irányt. Itt hordják máig a legszebb palóc női viseletet. Az asszonyok, akik masinán sütik a laskát szívesen mutatják, milyenek is a főköttők, amiket hordanak. Mint mondják ez itten a nyútója, ez meg a fékető segge... A Hagyományőrző Galéria mellett számos kiállítóhely és múzeum is található itt, melyek mind érdeemesek a felfedezésre. Molnár Katalin polgármester szívesen ajánlja az érdeklődők figyelmébe a számos szépen megőrzött és helyreállított kontyolt, nyeregtes, ámbitusos parasztházat, a bányászházat, a kiállítóházat, a gyufacimke- és a vasalókiállítást vagy a magtárházat, mely több gyűjteménynek is helyet ad. A falu határában látható riolittufa-képződményekhez pedig úgynevezett tufa-taxival juthat el a látogató.

Egerszalókról Terénybe Hunnia csipkét verni

Terényben, a csipkemúzeum fölötti műhelyben négy asszony veri a csipkét, ők a csipkeverő tábor lakói, akik ennek a különleges technikának az elsajátításán fáradoznak Fáyné Tornóczky Judit irányításával. Egyikük Hollandiából, a többiek az ország különböző részeiből jöttek. Kelemen Andrásné Judit Egerszalókról érkezett ide, s éppen Zobor-vidéki szélcsipkét ver. Két éve úzi ezt a mesterséget. Akkor – mint meséli – a Jóisten elvezette egy nénihez, aki nem restellte átadni tudását. Gyermekkorától szerette volna elsajátítani ezt a technikát, amióta először látott verőhengert és a verőkéket „repkedni”. Azt szeretné, ha Egerszalóki vendégházukban a vendégek hamarosan csipke szegésű, házi lag szövött vászontörülközővel törülközhetnének, melyeket ő maga készít. Ezért beiratkozott egy takácstanfolyamra is.

Kozárd

A következő állomás Kozárd, ahol semmit sem bíznak a véletlenre, bár csupán 180-an lakják. Itt komoly hagyományokkal rendelkezik a vendéglátás. Koziel Miklós és felesége 1989-ben nyitotta meg az első falusi vendégházat, s most, a frissen elkészült, s Sasvári János bútorkészítő mester alkotásaival berendezett Hagyományőrző Galéria és Kézművesház bemutatása alkalmából Koziel Miklós átadta a település polgármesterének, Dr. Hajasné Banos Mártának azt a „Magyar falusi vendégfogadó” feliratú védnöki táblát, melyet akkor felszegezhetett házának oromfalára. A polgármesterasszony keze nyomán láthatóan épül és szépül a falu, s úgy tűnik, mintha igazi összefogás jellemezné ezt a kisközösséget. Komolyan gondolják, hogy ide lehet és kell csábítani a turistákat szép épületekkel, jó szóval, vidám hangulattal és finom ízekkel, amiről többek között a lekvárkészítő manufaktúra vagy a mangalicatelep gondoskodik.

Székrenygalériák két mester keze nyomán

A mezőkövesdi népi iparművész, Kovács Szabolcs elmondása szerint Sasvári János iparművész kollégájával közösen nyerték el azt a pályázatot, melyet az úgynevezett szekrény-galériák megalkotására írtak ki. Komoly előtanulmányok után alkották meg azokat a szekrényeket illetve komódokat, melyeket a Népi Iparművészeti Tanács zsűrije a legmagasabb minősítéssel illetett. Érdekesség, hogy mindketten az úgynevezett satírozott festési technikával, az ősi palóc motívumokat felhasználva festik bútoraikat, de Kovács Szabolcs a vörös, míg Sasvári János a kék alapot részesíti előnyben. Ezekkel a kiállítóhelyül szolgáló szekrényekkel hamarosan a nagyközönség is találkozhat majd. Kovács Szabolcs azt is elmondta, hogy egyre többen igyekeznek modern lakásukba is autentikus népi bútorokat elhelyezni. van, aki csak egy-egy darabot vásárol, mások egész szobákat álmodnak meg festett-faragott bútorokból.

Terény

Nem kell hosszú utat megtenni, s máris Terényben vagyunk, ami mellett – mint **Brozsó Andrásné** polgármesterasszony fogalmaz – elmennek a főútvonalak, mégsem szabad kihagyni. A félig magyar, félig szlovák lakosságú településen nem csak csipkekiállításban gyönyörködhetünk, de Fáyné Tornóczky Judit jóvoltából megismerkedhetünk a csipkeveréssel is. Judit asszony amellett, hogy hat gyermeket nevel és mindenben segíti férjét Fáy Dánielt – aki a település korábbi polgármestere volt, s ma is Terény motorja – csipkeverő tábort is vezet.

Sikeres pályázatok egy szélesebb palóc útért

Bózvári József, a Palóc Út Klaszter elnöke büszkén újságolja el, hogy több sikeres pályázaton vannak túl. Az elsőt elnyert, 18 millió forintos támogatás a Palóc Út Klaszter pályára állítását szolgálta, míg a második egy magyar-szlovák, határokon átívelő pályázat, amellyel mintegy egymillió euró támogatást nyertek. Ez teremtette meg a lehetőséget arra, hogy a Palóc utat még inkább kiszélesítsék s még messzebbre érjen. Így a klaszter immár nem csak Heves és Nógrád megyét fogja össze, de Kalonda és Füle települések tagságával a jelenlegi határokon túlra is elér ez az út, s így Palócország egysége még inkább kiteljesedhet. A klaszter elnöke azt is hozzáteszi, hogy a fejlődés itt nem áll meg, hisz már Borsodból is jelezték települések, hogy csatlakoznának a közeljövőben, s szeretnék, ha a palóc hagyományokat őrző, ahhoz szervesen hozzátartozó észak-pest megyei településeket is e körben köszönhetnék hamarosan.

Rimóc

A palóc asszonyok díszes főkötőt hordanak, melyeknek legszebb darabjait immár Rimócon tekinthetjük meg az ott berendezett kiállításon, és az ide érkezők fel is próbálhatják ezt a nem mindennapi ruhadarabot. De Rimóc nem csak erről és a mondásról – miszerint pislog mint a rimóci nyúl – ismert, hanem arról is, hogy rimóccal mindenütt lehet találkozni – állítja Beszkid Andor polgármester. Úgy tartják ugyanis, hogy amikor Kolombusz fölfedezte Amerikát, a rimóciak már jöttek visszafelé...

Kalonda

A Palóc Út feszegeti a határokat is, így rövidesen elérünk Kalondára, ebbe a

Trianoni határtól mindössze 800 méterre fekvő településre, ahol **Erdélyi Erzsébet** polgármesterasszony és Papp Sándor, a Pro Kalondiensis Polgári Társaság vezetője mellett egy hatalmas, kifeszített, magyar nemzeti színű trikoloron az „Isten hozott itthon” felirat köszönti a vendégeket a helyi Palóc Múzeum és Községi ház udvarán. A száz éves, hajdan kocsmaként és szatócsboltként, egyszóval kultúrházként működött épületben az idős és bölcs tanárember, Böszörményi István avatja be az érdeklődőket a palóc építészeti rejtelseibe, sőt pampuskát is majszolhat, aki megéhezik.

Fülek

Ez alkalommal a palóc úton tett kirándulást zárjuk Füleken, ahol épp most nyitják meg a Füleki Palóc Galériát, mely a füleki vár lábánál megépített Nógrádi Turisztikai Információs Központban kapott helyet, s ami Dr. Jaromír Kalaciak polgármester és Bózvári József, a Palóc Út Klaszter elnök véleménye szerint is példaértékű a két ország közötti, határokon átívelő vállalkozások sorában. Ez a galériaavató is bizonyosággal szolgál arra, hogy a palócság homogén kulturális egységet alkot Észak-Magyarországon, mit sem törődve politikai erővonalakkal – tette hozzá mindehhez megnyitóbeszédében a Füleki vár „kapitánya és örökös ura” Agócs Attila múzeumigazgató. Amikor a Galéria előtt átvágták a semmilyen nemzeti színekre sem hajazó szalagot, mindenki megtekinthette a kiállított és megvásárolható tárgyakat, melyek kísértetiesen hasonlítottak az utunk első állomáshelyén, a recski tájházban látottakra. Ez azonban érthető, és nem csupán az egységes palóc kultúra és díszítésvilág okán, hanem azért is, mert jobban szemügyre véve a szötteket, hímzéseket az árcédulákon készítőként a Hevesi Népművészeti és Háziipari Szövetkezet neve olvasható...

Palócföld

A Palócföld határait a néprajztudomány máig nem határozta meg pontosan, de népének tájszólása és népművészete néhány sajátossága alapján mégis körvonalazható. A Vág folyótól a Hernádig húzódó magyarlakta területre, az egykori Hont, Nógrád, Heves, Borsod és Gömör vármegyék sajátos viseletű, „ázó” nyelvjárásban beszélő népére régóta a palóc megjelölést használják, ezért e tájat a néprajzosok Palócföldnek is nevezik. Róluk ír nagy szeretettel a táj szülötte, Mikszáth Kálmán A jó palócok című elbeszéléskötetében és több regényében. S őket kutatta, az ő életüket, múltjukat dolgozta föl az egri vármúzeum hajdani igazgatója, a kiváló néprajztudós, Bakó Ferenc is.